

Araştırma Makalesi / Research Article

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK STRATEJİLERİ: WEB OF SCIENCE VERİ TABANINDA TARANAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Fulya MISIRDALI YANGİL¹

Öz

Ekolojik kaynaklardaki kıtlışmanın ve sosyo-ekonomik sorunlarda yaşanan artışın yarattığı kaotik ortamlar gerek işletmelerin gerekse ülkelerin yaşam mücadelelerini ciddi olarak etkilemektedir. İşletmelerin ve ülkelerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için kaotik çevre koşullarına uyum sağlamaları önem taşımaktadır. Bu bağlamda strateji ve sürdürülebilirlik kavramları karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik uzun zaman stratejiden ayrı düşünülmüş olsa da kavramların ortak noktası olan gelecek odak perspektifi ve uyum sağlama becerisi sürdürülebilirlik stratejileri adı altında kavramların birleşmeleri sonucunu doğurmuştur. Sürdürülebilirlik stratejileri, ekonomik faaliyetlerle planlamayı bütünleştirerek topluma uzun vadeli değer yaratmayı ifade etmektedir. Bu çalışmanın amacı sürdürülebilirlik stratejilerine yönelik yapılmış olan çalışmaların bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak kavramın belirli parametreler kapsamında incelenerek nasıl bir gelişim gösterdiğinin belirlenmesidir. WoS veri tabanından elde edilen veriler VoSViewer yazılımıyla haritalandırılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre sürdürülebilirlik stratejilerine yönelik yayın sayısının 2016, atıf performansının ise 2011 yıllarından itibaren artış eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ABD'nin en üretken ülke ve Sustainability dergisinin de en üretken dergi olduğu tespit edilmiştir. Ancak yazarlar, üniversiteler ve ülkeler düzeyinde kuvvetli bir iş birliği bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik stratejileri, Bibliyometrik analiz

Jel Kodları: Q01, M19

SUSTAINABILITY STRATEGIES: BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF STUDY SCAN IN WEB OF SCIENCE DATABASE

Abstract

Chaotic environments created by the scarcity of ecological resources and the increase in socio-economic problems seriously affect the survival of both businesses and countries. It is important for businesses and countries to adapt to chaotic environmental conditions in order to continue their lives. In this context, the concepts of strategy and sustainability come to the fore. Sustainability has long been considered separately from strategy. However, the common points of these concepts, the future focus perspective and the ability to adapt, have resulted in the unification of the concepts under the name of sustainability strategies. Sustainability strategies mean creating long-term value for society by integrating economic activities with planning. The aim of this study is to examine the studies on sustainability strategies with a holistic approach and to determine how the concept has developed by examining it within the scope of certain parameters. The data obtained from the WoS database is mapped with the VoSViewer software. According to the findings obtained as a result of the analysis, it is determined that the number of publications on sustainability strategies has been increasing since 2016 and the citation performance has been increasing since 2011. It is also determined that the USA is the most productive country and Sustainability journal is the most productive journal. However, there is no strong cooperation from the standpoint of authors, universities and countries.

Keyword: Sustainability, Sustainability strategies, Bibliometric analysis

Jel Codes: Q01, M19

¹ Doç.Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, fulya.myangil@dpu.edu.tr., ORCID: 0000-0002-5746-3458.

Başvuru Tarihi (Received): 01.08.2024 **Kabul Tarihi** (Accepted): 03.09.2024.

Giriş

Ekonomik bir sistemin, bir ülkenin uzun dönemli amaçlarına ulaşabilmek için gerekli olan kaynakların tahsis edilmesine yönelik aldığı dinamik kararlar bütününe ifade eden strateji, ilgili olduğu sistemin uzun dönemli yaşamını ve rekabet edebilme gücünü etkilemektedir. Strateji kavramı, hangi alan kapsamında ele alınırsa alınsın karmaşık ve üst düzey konuların incelenmesinde kullanılmaktadır (Yükselen, 2014: 2). Bu bağlamda strateji oluşturmak ve uygulamak; çevresel değişimlerin dikkatle incelenmesini zorunlu kılmakta ve sistemin bu değişimlere kendini uyarlamasını ve hatta bu değişimleri yönetebilmesini kapsamaktadır. Günümüzde değişimlerin giderek karmaşık hale gelmesi, yaşamı sürdürmek için temel koşul olan kaynakların kıtlık derecesinin artması ve yaşanan sosyo-ekonomik sorunlar strateji kavramının daha da ön plana çıkmasına neden olmuştur. Ancak bu durum ve yaşanan sorunların çözümü sadece strateji kavramı ile ilişkili değildir. 21. yüzyılda sistemlerin yaşamını devam ettirebilmesini içeren ve giderek önemi artan diğer bir kavramda sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik, gelecek neslin ihtiyaçlarına odaklanmakta ve bugünden gelecek nesil için kaynakların verimli ve etkin kullanılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Sürdürülebilirlik ulusal, uluslararası veya işletme düzeyinde bugün ve gelecekte yaşanması muhtemel sorunların tanımlanması ve çözülebilmesi adına ele alınan ve incelenen bir kavramdır. Dolayısıyla ilgili olduğu sistemlerin oluşturdukları stratejilerin ve bunların uygulanma süreçlerine sürdürülebilirliği entegre etme günümüz koşullarında bir zorunluluk olmaktadır. Diğer bir ifadeyle günümüzde stratejik karar ve uygulamalarda sürdürülebilirliğin dikkate alınması gerekmektedir. Kısaca uzunca süre stratejilerden ayrı tutulan sürdürülebilirlik (Hermundsdottir ve Aspelund, 2022: 2) artık stratejilerin önemli bir parçası durumuna gelmiş ve sürdürülebilirlik stratejileri olarak tanımlanmaya ve ele alınmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilirlik stratejileri, sürdürülebilirliğin boyutları olan ve temel sorun alanlarına vurgu yapan ekonomik, sosyal ve çevresel tüm boyutlara yönelik karar vericilerin katılımcı bir yaklaşımla politikaları oluşturmasını, bu politikaları uygulamasını ve sistemin tüm süreçlerine sürdürülebilirliği dahil etmesini ifade eden bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ilgili olduğu sistem kapsamında ele alınmaktadır. Diğer bir ifadeyle sürdürülebilirlik stratejileri makro veya mikro düzeyde incelenebilmektedir.

Sürdürülebilirlik, tarihsel perspektifte eski dönemlere dayansa da popüler hale gelmesi 1987'de Bruntland Raporu ile olmuştur. Rapor sürdürülebilirliği, kalkınma açısından ele almış ve "sürdürülebilir kalkınmayı", *gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma* olarak tanımlamıştır (Gedik, 2020: 197). Bruntland raporu sadece sürdürülebilir kalkınmanın tanımlanması açısından önem taşımamaktadır. Ayrıca kavramı tanımlarken makro düzeyde stratejik bir bakış açısının oluşması için de gereken zemini oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle rapor, kısa dönemli ekonomik yararlar yerine uzun dönemi içeren ve gelecek nesillerin ekonomik ve toplumsal menfaatlerinin göz önünde tutulmasına odaklanan bir çevresel kalkınma stratejisi öngörmüştür (Han ve Kaya, 2012: 256-268, aktaran: Karabıçak ve Özdemir, 2015: 45). Bruntland raporu sonrasında da sürdürülebilirliğe stratejik yaklaşım devam etmiştir. Örneğin 1992'de gerçekleştirilen Rio Konferansı'nda Avrupa'da sürdürülebilir kalkınma stratejilerini uygulamaya koymanın temel itici güçlerinden biri olan küresel çevre yönetim rejimi kabul edilmiştir (Steurer, 2005: 94). Konferans sonucunda "Gündem 21" adı ile bilinen eylem planı oluşturulmuştur. Bu plan sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun vadeli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde katılımcı ve çok-sektörlü bir süreç oluşturulmasına odaklanmıştır (Özmehmet, 2008: 1860). Ayrıca Gündem 21'de sürdürülebilir kalkınma için ulusal bir stratejinin benimsenmesi de yer almaktadır (Steurer, 2005: 94). Bu bağlamda makro açıdan sürdürülebilirlik stratejileri tanımlanacak olursa, ekonomik, sosyal ve çevresel politikaları bütünleştiren ve uyumlu

hale getiren stratejilerdir (Tils, 2007: 165). Ancak üçlü kar hanesi (triple bottom) olarak da adlandırılan ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması sürdürülebilirlik becerisine ulaşmada son derece önemli olmaktadır, aksi takdirde uzun vadede, diğerleri olmadan birine sahip olunamamaktadır. Diğer bir tanıma göre ise sürdürülebilirlik stratejileri, ekonomik, çevresel ve sosyal hedeflere dengeli ve bütünlük bir şekilde ulaşmak için koordineli, katılımcı ve yinelenen bir düşünce ve eylem sürecini ifade etmektedir. Bu süreç, durum analizini, politikaların ve eylem planlarının oluşturulmasını, uygulamayı, izlemeyi ve düzenli olarak incelemeyi kapsamaktadır (Meadowcroft, 2007: 154).

Makro düzeyde sürdürülebilirliğe ulaşmak ve stratejileri uygulayabilmek mikro düzeyde sürdürülebilirliğin sağlanması ile mümkün olabilmektedir. Sürdürülebilirlik mikro düzeyde kurumsal sürdürülebilirlik olarak ele alınmaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutların gerek günümüz kuşaklarının ihtiyaçlarının karşılanması gerekse gelecek kuşakların kullanacağı kaynakların tahrip edilmemesi için işletmeler tarafından geliştirilen stratejiler ve faaliyetler (Aksoylu ve Taşdemir, 2020: 96) olarak tanımlanır. Diğer bir ifadeyle kurumsal sürdürülebilirlik, işletmenin birincil ve ikincil faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan çevresel ve sosyal sorunlara stratejik ve kar odaklı bir kurumsal yanıt olmaktadır (Salzmann et. al, 2005: 27). Kurumsal sürdürülebilirlik kapsamında işletmenin çevresel ve sosyal sorunlara duyarlı kalmaması gerekmektedir. Özellikle günümüz koşullarında çevresel ve sosyal sorunlara ilişkin endişelerin artması, işletmelerin paydaş beklentilerini ve düzenleyici taleplerini arttırmıştır ve işletmelerin bunları karşılaması artık bir zorunluluk olmuştur (Engert ve Baumgartner, 2015: 822). İşletmelerin beklenti ve talepleri karşılayabilmesi için ekonomik, çevresel ve sosyal konuları, işin tüm yönlerine sürekli entegre eden stratejik bir yaklaşım gerekmektedir. Böylelikle sürdürülebilirliği iş yapmanın temel taşı olarak gören bir işletme geliştirilebilmektedir (Bonn ve Fisher, 2011: 13). Diğer bir ifadeyle işletmelerin çevresel ve sosyal zorluklarla başa çıkabilmesi, kurumsal sürdürülebilirlik ile stratejisi arasındaki uyumun sağlanmasına (Kitsioas vd. 2020: 2) bağlı olmaktadır. Bu uyum kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri olarak tanımlanmaktadır. Kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, gerek işletmelerin gerekse toplumun sosyal, çevresel ve ekonomik ihtiyaçlarının dengelenmesini (Epstein ve Roy, 2001: 586) ifade etmekte ve sürdürülebilirlik konularının bir stratejiyle ele alınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır (Baumgartner ve Ebner, 2010: 76). Kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, kaynakların korunmasına odaklanarak işletmeler için uzun vadeli faydalar yaratmak amacıyla ekonomik, çevresel ve sosyal faktörleri bir işletmenin politikalarına, uygulamalarına ve süreçlerine dahil eden bir iş stratejisi olarak tanımlanabilmektedir (Tenney, 2024). Diğer bir ifadeyle kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, bir işletme tarafından pazarın karşı karşıya olduğu gizli ve ifade edilen sosyal ve çevresel sorunları ele almak için tasarlanan proaktif ve duyarlı eylemler serisidir (Nwoba vd. 2020: 787). Bu bağlamda kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, bir işletmenin çevresel bütünlüğe, sosyal eşitliğe ve ekonomik refaha ulaşmaya yönelik ayrıntılı planını da (Barnett et al., 2021: 648) içermektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri, yeni hedefler ve sorumluluklara ek olarak yeni planlama, değerlendirme ve raporlama prosedürlerinin uygulanması yoluyla sürdürülebilirliğin işletmelerde resmileştirilmesine (Hermundsdottir ve Aspelund, 2022: 2) olanak tanımaktadır.

Sürdürülebilirlik stratejileri, sürdürülebilir politika ve uygulamalarla sadece günümüz kaynaklarının korunmasına değil geleceğin de inşa edilebilmesine imkân sağlamaktadır. Kısaca sürdürülebilirlik stratejileri, ekonomik faaliyetleri ve planlamayı bütünleştirerek bir bütün olarak toplum için uzun vadeli değer yaratmaktadır (Tenney, 2024). Dolayısıyla akademik alanda sürdürülebilirlik stratejilerine yönelik çalışmaların önemi giderek artmaktadır. Kavrama yönelik makro bakış açısıyla yapılan yabancı ve yerli akademik çalışmalardan bazıları şunlardır; Meadowcroft (2007) çalışmasında, sürdürülebilirlik alanındaki son gelişmeleri ele alarak

stratejilerin, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için gerekli olan türde yeni ortaya çıkan bir yansımali yönetim modu olarak ne ölçüde değerlendirilebileceğini araştırmıştır. Çalışma, sürdürülebilir kalkınma stratejileri açısından mevcut durumun gözden geçirilmesi; mevcut strateji süreçlerinin bir değerlendirmesi ve bunların potansiyel önemine ilişkin teorik odaklı bir tartışmadan oluşmaktadır. Tils (2007) çalışmasında, Alman sürdürülebilir kalkınma stratejisi hazırlama ve uygulama sürecine genel bir bakış sunmaktadır. Russel (2007) çalışmasında, Birleşik Krallık'taki sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin gelişimini incelemiştir. Birleşik Krallığın bu konuda öncü ülke olmasına karşın politika yapıcılarının politik karar süreçlerinde yeterli desteği sağlayamadıklarını çalışmasında vurgulamıştır. Rowe ve Fudge (2010) ise çalışmalarında, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik ulusal çerçeveyi ve siyasi stratejiyi İsveç örneği üzerinden incelemiştir. Steurer (2007) ise çalışmasında, kamu idarelerinin sürdürülebilir kalkınma gibi sektörler arası hükümet stratejilerini nasıl ele aldığını ve bunun gelecekte nasıl değişebileceğini incelemiştir. Dünder (2017) çalışmasında, Akdeniz Eylem Planı çalışmalarının komisyon ve strateji üzerindeki etkileriyle Akdeniz'de kalkınma süreci ile sürdürülebilir kalkınma stratejileri değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmasında ulusal sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin değerlendirilmesi sürecini de ele almıştır. Yereli ve Ünal (2022) ise çalışmalarında Türkiye'nin 11. Kalkınma Planı içerisinde yer alan kurumsal stratejik planların sürdürülebilir kalkınma amaçları ile uyumunu incelemiştir. Çalışmanın sonucunda uygulamada stratejik plan, performans programı ve faaliyet raporlarının sürdürülebilir kalkınma amaçları ile uyumlu hazırlanmadığı ve konuda kurumların yönlendirilmediği tespit edilmiştir. Kavrama yönelik mikro bakış açısıyla yapılan yabancı ve yerli akademik çalışmalardan bazıları ise şunlardır; Salzman vd. (2005) çalışmalarında kurumsal sürdürülebilirlik stratejileriyle ilgili mevcut araştırmaları ve araçları sistemleştirmeyi ve değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda kurumsal sürdürülebilirlik stratejilerini benimsemek için yöneticinin temel iş mantığının yetersiz anlaşıldığı tespit edilmiştir. Baumgartner ve Ebner (2010) çalışmalarında sürdürülebilirlik stratejileri için spesifik boyut profilleri geliştirmeyi amaçlamışlardır. Çeşitli sürdürülebilirlik stratejilerinin özelliklerine ilişkin olarak, belirlenen sürdürülebilirlik hedeflerine verimli bir şekilde ulaşmak için uygulanması gereken temel sürdürülebilirlik konuları belirlenmiştir. Schaltegger vd. (2012) çalışmalarında sürdürülebilirliğe yönelik iş senaryolarının sistematik ve sürekli olarak oluşturulmasını desteklemek için iş modeli inovasyonlarının gerekli olabileceğini savunmuştur. Engert ve Baumgartner (2015) çalışmalarında, işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik stratejileri incelenmemişlerdir. Ayrıca Kitsios vd. (2020) çalışmalarında sürdürülebilirlik stratejileri ile karar destek yöntemlerine ilişkin bir bibliyometrik analiz çalışması yapmışlardır. Çalışmalarının sonucunda bu alandaki yayın sayısının son on yılda arttığını ortaya koymuşlardır. Purnomo vd. (2023) ise Scopus veritabanında yer alan sürdürülebilirlik stratejisi konulu çalışmaları bibliyometrik analiz yönetimiyle incelemiştir. Çalışmalarının sonucunda sürdürülebilirlik stratejisi yayın temalarının stratejik yönetim, ekonomi, çevre yönetimi, araştırma ve sürdürülebilirlik gibi gruplandırmasını önermişlerdir. Küçüksayraç (2015) çalışmasında Türkiye'nin sürdürülebilirlik alanında en iyi performans gösteren şirketlerini, karşılaştıkları engelleri, elde ettikleri faydaları, sürdürülebilirliğe ulaşma konusundaki diğer ihtiyaçlarını, uygulamaların kapsamını ve itici güçlerini incelemiştir. Yurdakul (2024) ise çalışmasında sürdürülebilirlik stratejilerini ortaya çıkaran dinamikleri belirlemek amacıyla sistematik literatür taraması yapmıştır.

Bu çalışmayla sürdürülebilirlik stratejilerine yönelik yapılmış olan çalışmaların bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak kavramın belirli parametreler kapsamında incelenerek nasıl bir gelişim gösterdiğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Yabancı ve yerli alanyazın incelendiğinde kavrama yönelik olarak bütüncül bir yaklaşımı içeren bibliyometrik çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu bağlamda çalışma, sürdürülebilirlik stratejilerine ilişkin alan yazında yapılmış çalışmalar

hakkında bilgi vererek gelecekteki çalışmalara katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Araştırmada genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

Araştırma sorusu 1: “Sürdürülebilirlik stratejileri” alan yazınının performans ve kavramsal durumu nasıldır?

Araştırma sorusu 2: “Sürdürülebilirlik stratejileri” alan yazınının entelektüel ve sosyal yapısı nasıldır?

1. Yöntem

1.1. Bibliyometrik Analiz

Bibliyometrik analiz bilimsel bir araştırma alanı olarak bilim insanlarının giderek daha fazla ilgisini çeken bir yöntem olmaktadır. Atıf analizleri kapsamında Garfield (1955) tarafından ortaya konulmuş olan bibliyometrik analiz, bibliyografik materyalin niceliksel çalışması olarak ifade edilmektedir. Bibliyometrik analiz, makalelere, yazarlara ve dergilere göre sınıflandırılabilen bir araştırma alanının genel bir resmini sağlamaktadır (Merigó ve Yang, 2017: 37).

Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verileri araştırmak ve analiz etmek için sıkça kullanılmaya başlanan bir yöntemdir. Bibliyometrik analiz, belirli bir alanın evrimsel nüanslarının açığa çıkarılmasını sağlarken, o alanda ortaya çıkan yeni alanlara da ışık tutmaktadır (Donthu, vd., 2021: 285). Diğer bir ifadeyle bibliyometrik analiz, veri tabanlarındaki akademik yayınların çıktılarını üzerinden belirli bir alandaki küresel araştırma eğilimlerinin anlaşılmasını sağlamaktadır (Alsharif, 2020: 2949).

Bibliyometrik analizler, bilimsel etkinliği değerlendirmek isteyen uzmanlar için belirli bir alandaki bilgileri kullanmak, düzenlemek ve analiz etmek için yararlı olan bibliyografik materyali incelemekte ve geleneksel teorik çerçeve oluşturma açısından yenilikçi bir metodolojiyi temsil etmektedir. Kısaca bibliyometrik analizler geçmişini bilmeyi, araştırmalardaki ilerlemeleri anlamayı mümkün kılmakta, ancak aynı zamanda göstergeleri aracılığıyla gelecekteki araştırma alanlarının geliştirilmesine de olanak sağlamaktadır (Albort-Morant, 2017: 1011).

1.2. Verilerin Elde Edilmesi ve Analiz

Araştırmaya ilişkin veriler Web of Science (WoS) veri tabanını kullanılarak 10.05.2024 tarihinde toplanmış ve filtrelenmiştir. Veriler, veri tabanında “tüm alanlar” seçilerek ve “Sustainability Strategies” and “Corporate Sustainability Strategies” and “Business Sustainability Strategies” anahtar kelimeleri kullanılarak filtrelenmiştir. Bu şekilde bir filtreleme neticesinde WoS veri tabanında 952 adet dokümana ulaşılmıştır. Elde edilen veriler üzerinden yıl ve doküman tipi seçilerek ikinci bir filtreleme yapılmıştır. Buna göre araştırma verilerinden 2024 yılı kapsam dışı bırakılmış, doküman türü de “makale” olarak belirlenmiş ve filtreleme sonucunda 736 dokümana ulaşılmıştır. VosViewer paket programı kullanılarak 736 doküman üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Bibliyometrik haritaların kolay oluşturulmasını ve görselleştirilmesini sağlamayı amaçlayan benzerliklerin görselleştirilmesi (Visualization of similarities-VOS) görüntüleyicisi, bibliyometrik araştırmalarda en çok kullanılan yöntem olmaktadır. Bu yöntemin seçilme nedeni, alan yazının verimli bir şekilde toplanmasını ve seçenekler dâhilinde seçilen yayınlar arasındaki ilişkilerin kurulmasına olanak tanınması (Kuzior ve Sira, 2022: 8209) olmaktadır.

2. Bulgular

Araştırmada ilgili dönem aralığında 736 makale analize tabi tutulmuştur. “Sürdürülebilirlik stratejisi” konusuna ilişkin h-indeksi 56 olarak tespit edilmiştir. WoS veri tabanında konuyla ilgili ilk makale 2001 yılında yayınlanmıştır. Bu yıldan itibaren ise her yıl düzenli olarak makale yayınlanmaya devam etmiştir. 2023 yılında ise konuyla ilgili 100 makale ile en çok makalenin

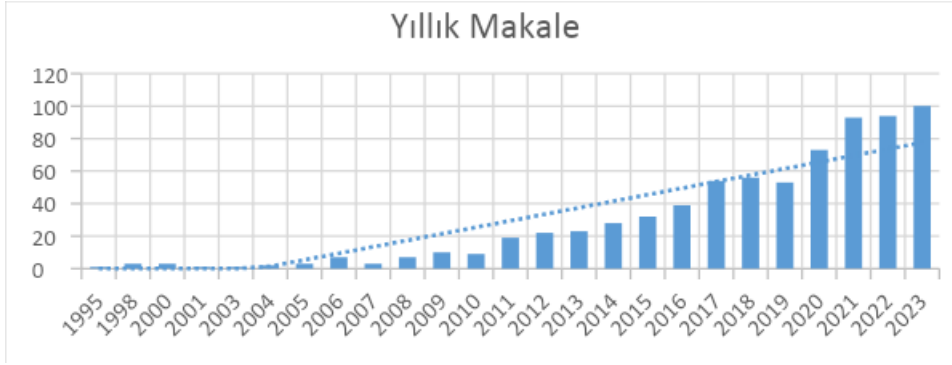
yayınlandığı görülmektedir. Web of Science kategorileri incelendiğinde ise 204'ünün Environmental Sciences, 195'inin Green Sustainable Science Technology, 177'sinin Environmental Studies, 145'inin Management ve 113'ünün ise Business alanlarında yazıldığı tespit edilmiştir.

Araştırma sorusu 1: “Sürdürülebilirlik stratejileri” konulu makalelerin performans ve kavramsal durumu nasıldır?

Performans analizi, bireylerin ve kurumların araştırmalarının ve yayınlarının değerlendirmesini göstermektedir (Öztürk ve Kuruthan, 2020: 2). Bu kapsamda performans analizi sonucunda yazar, doküman ve ülkelere ilişkin çıkarımlar yapılabilmekte (Martinez vd., 2015, Demir ve Erigüç, 2018: 97) ve ilgili alan yazının genel görünümü ortaya koymaktadır. Şekil 1 ve Şekil 2’de sürdürülebilirlik stratejileri konulu yıllık makale ve atıf sayıları verilmiştir.

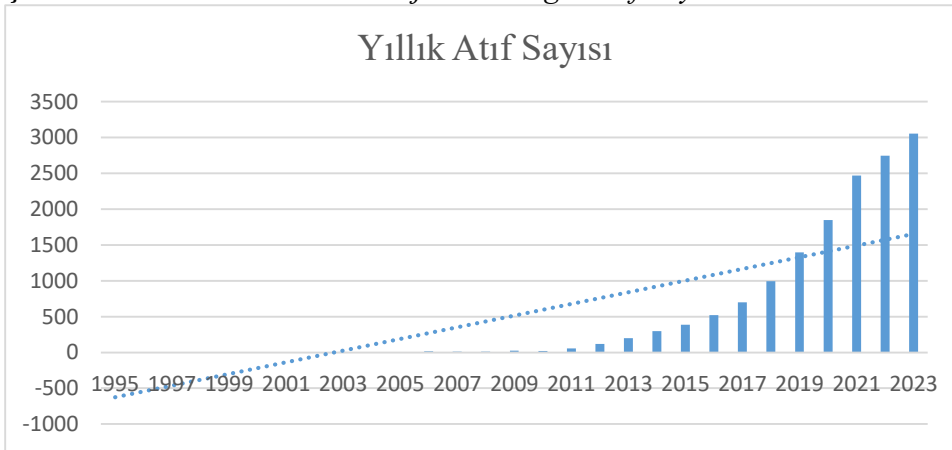
Kavramsal analiz ise, belirli bir konu veya alanla ilgili yapılan yayınlarda kullanılan kelimeler arasındaki ilişkileri belirlemektedir. Bir yayında birlikte kullanılan kelimeler, bir ağ yapısı oluşturularak en etkili ve yeni kavramları tanımlayarak zaman içindeki gelişiminin görülmesine imkân tanımaktadır (Hırlak ve Çolakoğlu, 2023: 1535).

Şekil 1: Sürdürülebilirlik Stratejileri ile İlgili Yayınlanan Yıllık Makale Sayısı

Şekil 1’e göre WoS veri tabanında sürdürülebilirlik stratejileri ile ilgili makaleler 1995 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. 2016 yılı itibariyle yayınlanan makale sayısının yaklaşık iki kat arttığı ve 100 makale ile en çok makalenin 2023 yılında yayınlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca $R^2=0,788486$ olarak hesaplanmıştır. 0 ile 1 arasında derecelenen R^2 , 1’e yaklaştıkça makale sayılarında düzenli artış eğilimi olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle R^2 ’nin 1’e yaklaşması doğrusal ilerlemenin olduğu göstermektedir (Baysal ve Mısırdalı Yangil, 2023: 116).

Şekil 2: Sürdürülebilirlik Stratejileri ile İlgili Atıf Sayısı

Şekil 2 sürdürülebilirlik stratejilerine ilişkin yıllar bazında atıf sayısını göstermektedir. Buna göre 2011 yılı öncesi çok az olan atıf sayıları 2011 yılı itibarıyla hızla artış göstermeye başlamıştır. 2023 yılında ise atıf sayısı 3051'e ulaşmıştır. Buna ilişkin $R^2=0,5403$ olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda makalelerdeki atıf sayılarında düzenli artış eğilimi olduğu söylenebilir.

Tablo 1: *Sürdürülebilirlik Stratejileri Konulu Makalelerden En Çok Atıf Alanlar*

	Makaleler	Yazarlar	Yayın Yılı	Atıfların Sayısı	Yıllık Ortalama
1	Business cases for sustainability: the role of business model innovation for corporate sustainability	Schaltegger, S; Lüdeke, Freund, F ve Hansen, EG	2012	608	46.77
2	Mindful consumption: a customer-centric approach to sustainability	Sheth, JN; Sethia, NK ve Srinivas, S	2011	583	41.64
3	Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues	D'Amato, D; Droste, N ve Toppinen, A	2017	505	63.13
4	Corporate Sustainability Strategies: Sustainability Profiles and Maturity Levels	Baumgartner, RJ ve Ebner, D	2010	407	27.13
5	Managing Corporate Sustainability and CSR: A Conceptual Framework Combining Values, Strategies and Instruments Contributing to Sustainable Development	Baumgartner, RJ	2014	356	32.36
6	Strategy development in small and medium sized enterprises for sustainability and increased value creation	Moore, SB ve Manring, SL	2009	264	16.5
7	Pathways to circular construction: An integrated management of construction and demolition waste for resource recovery	Ghaffar, SH; Burman, M ve Braimah, N	2020	219	43.8
8	Circular economy in corporate sustainability strategies: A review of corporate sustainability reports in the fast-moving consumer goods sector	Stewart, R ve Niero, M	2018	187	26.71
9	Projected change in global fisheries revenues under climate change	Lam, VWY; Cheung, WWL ve Sumaila, UR	2016	183	20.33
10	Is sustainability a competitive advantage for small businesses? An empirical analysis of possible mediators in the sustainability financial performance relationship	Cantele, S ve Zardini, A	2018	173	24.71

En Üretken Yazar Analizi

Sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelere toplam 2318 yazar katkıda bulunmuştur. Tablo 2'de iki ve daha üzeri makale sayısı ile alana katkıda bulunan yazarlar listelenmiştir.

Tablo 2: *En Üretken Yazarlar*

	Yazar adı	Makale Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Alessandra De Chiara	7	22	0
2	Shirish Sangle	4	100	2
3	Peter Jones	4	234	5
4	Bryan R. Jenkins	4	2	0
5	Eleonora Di Maria	4	186	2
6	Kumar Venma Bhupendra	4	100	2
7	David Hillier	3	183	5
8	Frank Figge	3	191	2
9	Daphne Comport	3	183	5
10	Rupert J. Baumgartner	3	926	27

Alana en fazla dokümanla katkı sağlayan yazar 7 makale ile Alessandra De Chiara olurken alanda en fazla atıf alan yazar ise 926 atıfla Rupert J. Baumgartner olmaktadır.

En Üretken Kurum/Üniversite Analizi

Sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerde toplam eşik değer 5 olan kurumlar/üniversiteler dâhil edildiğinde toplam 1205 kurum/üniversiteden 12'sinin eşik değeri geçtiği görülmektedir. Tablo 3'te beş ve daha üzeri makale sayısı ile en üretken kurum/üniversitelerin doküman ve atıf sayıları yer almaktadır.

Tablo 3: *En Üretken Kurum/Üniversite*

	Kurum adı	Makale Sayısı	Kurum adı	Atıf Sayısı
1	University Malaya	6	University Vaasa	542
2	Copenhagen Business School	6	Univ. Gloucestershire	236
3	Delft University Technol	6	University Padua	192
4	Lorientale University Naples	6	Macquarie University	189
5	Macquarie University	5	Politecn Milan	182
6	Ryerson University	5	Ryerson University	181
7	University Gloucestershire	5	Delft Univ. Technol	159
8	University Lisbon	5	University Malaya	131
9	Cardiff University	5	Copenhagen Business Sch.	108
10	Tech University Berlin	5	Tech Univ. Berlin	95

Alana en fazla makale ile katkı sağlayan üniversiteler “University Malaya”, Copenhagen Business School”, “Delft University Technol” ve “Lorientale University Naples” olmaktadır. En çok atıf sayısı incelendiğinde ise “University Vaasa” 542 atıfla ilk sırada yer almaktadır.

En Üretken Ülke Analizi

Sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerde toplam eşik değer 5 olan ülkeler dahil edildiğinde toplam 92 ülkeden 42'sinin eşik değeri geçtiği görülmektedir. Tablo 4'te beş ve daha üzeri makale sayısı ile en üretken ülkelerin doküman ve atıf sayıları yer almaktadır.

Tablo 4: *En Üretken Ülke*

	Ülke adı	Makale Sayısı	Ülke adı	Atıf Sayısı
1	ABD	139	ABD	3233
2	Almanya	74	Almanya	2841
3	İngiltere	66	İngiltere	2169
4	İspanya	66	İtalya	1372
5	İtalya	64	Hollanda	1347
6	Brezilya	45	Avusturya	1181
7	Avustralya	41	Kanada	1145
8	Kanada	35	Finlandiya	1103
9	Çin	35	İspanya	1005
10	Hollanda	32	Avustralya	807

Tabloya göre en fazla doküman ve atıfla alana katkı sağlayan ülke 139 makale ve 3233 atıfla ABD olmaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla 74 makale ve 2841 atıfla Almanya, 66 makale ve 2169 atıfla İngiltere takip etmektedir.

En Üretken Dergi Analizi

Sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerde toplam eşik değer 5 olan dergiler dâhil edildiğinde toplam 412 dergiden 13'ünün eşik değeri geçtiği görülmektedir. Tablo 5'te beş ve daha üzeri makale sayısı ile en üretken dergilerin doküman ve atıf sayıları yer almaktadır.

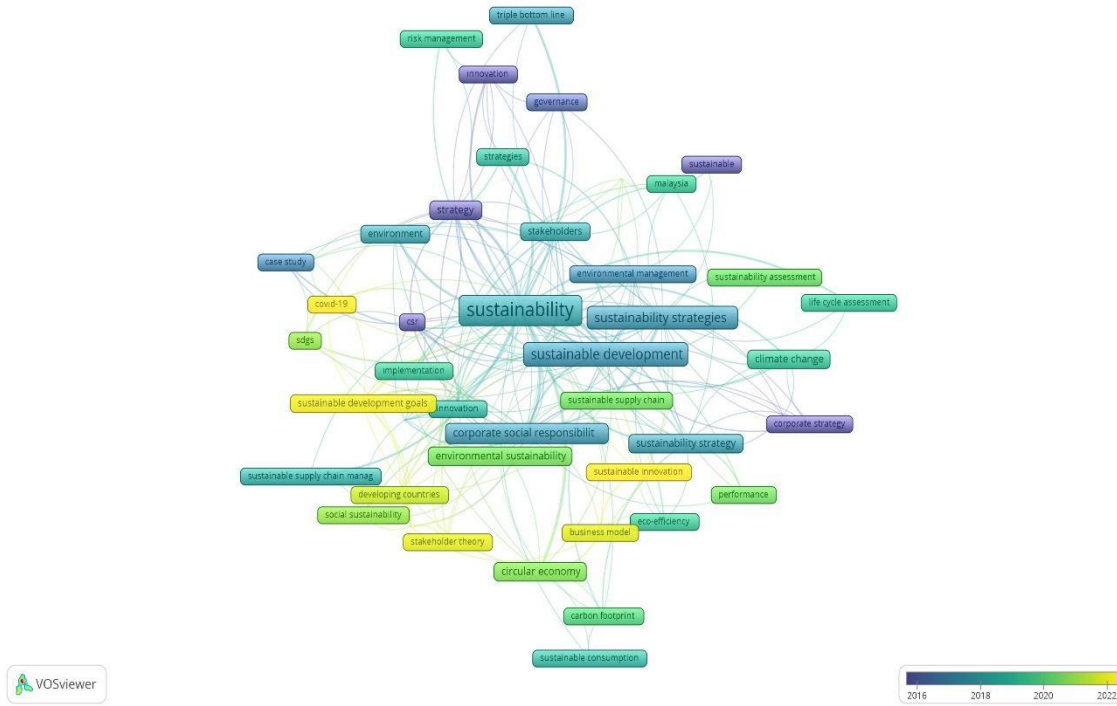
Tablo 5: *En Üretken Dergi*

	Dergi adı	Makale Sayısı	Dergi adı	Atıf Sayısı
1	Sustainability	78	Journal of Cleaner Production	2590
2	Journal of Cleaner Production	55	Business Strategy and The Environment	1058
3	Business Strategy and The Environment	25	Sustainability	902
4	Corporate Social Responsibility and Environmental Manament	10	Sustainable Development	704
5	Science of the Total Environment	8	Corporate Social Responsibility and Environmental Manament	578
6	Journal of Environmental Management	7	Journal of Environmental Management	390
7	Intertional Journal of Sustainability in Higher Education	7	Journal of Business Ethics	329
8	Energies	6	Science of the Total Environment	245
9	European Journal of Sustainable Development	6	Energies	53
10	Journal of Business Ethics	6	Social Responsibility Journal	46

Tabloya göre en fazla dokümanla alana katkı sağlayan dergi "Sustainability" (78) olmaktadır. Bu dergiyi sırasıyla "Journal of Cleaner Production" (55) ve "Business Strategy and The Environment" (25) takip etmektedir. Alana en fazla atıfla katkı sağlayan dergi ise "Journal of Cleaner Production" (2590) olurken, bu dergiyi "Business Strategy and The Environment" (1058) ve "Sustainability" (902) takip etmektedir.

bulunmakta ve bunlardan bazıları “climate change”, “corporate strategy” ve “environmental policy” dir. Dördüncü kümede 6 anahtar kelime bulunmakta ve bunlardan bazıları “environmental management”, “malaysia” ve “sustainability performans”tır. Beşinci kümede 6 anahtar kelime bulunmakta ve bunlardan bazıları “case study”, “covid 19” ve “Italy”dir. Altıncı kümede 3 anahtar kelime bulunmakta ve bunlar “carbon footprint”, circular economy” ve “sustainable consumption”dır. Yedinci kümede 3 anahtar kelime bulunmakta ve bunlar “business model”, “eco-efficiency” ve “sustainable innovation”dır. Sekizinci kümede 3 anahtar kelime bulunmakta ve bunlar “corporate sustainability”, “performance” ve “sustainability strategy”dir. Dokuzuncu kümede ise 2 anahtar kelime bulunmakta ve bunlar “environmental” ve “strategies”dir.

Şekil 4: Yıllar İtibariyle Sürdürülebilirlik Stratejileri Konulu Çalışmalarda Anahtar Kelimelerin Değişimi

Şekil 4 incelendiğinde ise yıllar itibariyle sürdürülebilirlik stratejileri alan yazınında bir değişim olduğu görülmektedir. Oluşturulmuş olan görsel haritaya göre “innovation” (yenilik), “governance” (yönetim), “sustainable”(sürdürülebilir), “strategy” (strateji), “corporate social responsibility”(kurumsal sosyal sorumluluk) ve “corporate strategy” (kurumsal strateji) anahtar kelimelerinin yerini “sustainability”, “environmental sustainability” (çevresel sürdürülebilirlik), “sustainable development goals” (sürdürülebilir kalkınma amaçları), “covid 19” (kovid 19), “sustainable innovation” (sürdürülebilir yenilik) gibi anahtar kelimelere bıraktığı görülmektedir.

Araştırma Sorusu 2: “Sürdürülebilirlik Stratejileri” alan yazınının entelektüel ve sosyal yapısı nasıldır?

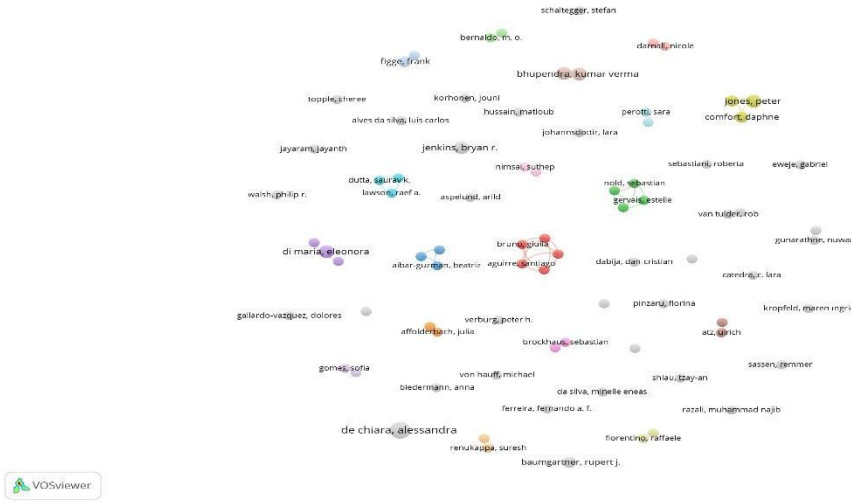
Entelektüel yapı, yayınlar, yazarlar veya kaynakların belirli bir alandaki diğer yayınlar üzerindeki etkisini ve bu etkinin ilgili alanda meydana getirdiği bilimsel topluluklar ve entelektüel ekolleri ortaya koymaktadır (Hırlak ve Çolakoğlu, 2023: 1535). Entelektüel yapının belirlenmesi için ortak atıf analizleri yapılmaktadır. Sosyal yapı ise, yazarların, kurumların veya ülkelerin ilgili alanda birbirleriyle kurdukları ilişkileri koymaktadır (Hırlak ve Çolakoğlu, 2023: 1535). Sosyal yapının belirlenmesi için de ortak yazarlık (iş birliği) analizleri yapılmaktadır.

kümede toplam 7 yazar ve sarı kümede toplam 4 yazar bulunmaktadır. Kırmızı kümede öne çıkan yazar “Michael E. Porter” (Toplam bağlantı gücü=1114, Bağlantılar=40) olmaktadır. Yeşil kümede öne çıkan yazar “Craig R. Carter” (Toplam bağlantı gücü=425, Bağlantılar=38), mavi kümede öne çıkan yazar “Stuart L. Hart” (Toplam bağlantı gücü=1069, Bağlantılar=37) ve sarı kümede öne çıkan yazar “Marc J. Epstein” (Toplam bağlantı gücü=608, Bağlantılar=38) olmaktadır.

Yazar Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş Birliği) Analizi

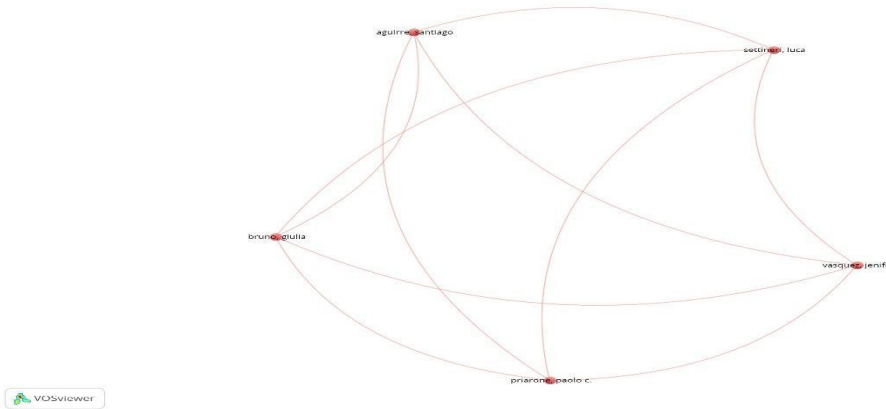
Yazar düzeyinde sürdürülebilirlik stratejileri alan yazınına katkıda bulunan yazarlar arasındaki iş birliğini ortaya çıkarmak için yapılan analizde eşik değer 2 olarak belirlenmiş ve eşik değeri 80 yazar geçmiştir. Şekil 7’de yazar düzeyinde iş birliği analizi verilmiştir.

Şekil 7: Yazar Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş Birliği)

Yapılan analiz sonucunda toplam 51 küme, 41 bağlantı ve 86 toplam bağlantı gücü bulunmuştur. Bu yazarların iş birliği ağı incelendiğinde 6 farklı grubun ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kümeler arasında kırmızı küme 5 yazarla en geniş yazar grubunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda Şekil 7’de ortak yazar ağ haritası 5 yazar arasındaki ilişki üzerinden tekrar ele alınmıştır. Genel iş birliği ağı değerlendirildiğinde ise yazarlar arasında çok güçlü bir ilişki ağının olmadığı görülmektedir.

Şekil 8: Yazar Düzeyinde En Büyük Küme İş Birliği Analizi

Şekle göre Santiago Aguirre, Guilia Bruno, Paolo C. Priarone, Luca Settineri ve Jenifer Vasquez en güçlü iş birliğine sahip yazarlar olmaktadır.

Kurum/Üniversite Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş Birliği) Analizi

Kurum/Üniversite düzeyinde sürdürülebilirlik stratejileri alan yazınına katkıda bulunan kurum/üniversite arasındaki iş birliğini ortaya çıkarmak için yapılan analizde eşik değer 3 olarak belirlenmiş ve eşik değeri 1205 kurum/ üniversiteden 90'ı geçmiştir. Analiz sonucunda toplam 49 küme, 62 bağlantı ve 69 toplam bağlantı gücü bulunmuştur.

Şekil 9: Kurum/Üniversite Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş birliği) Analizi

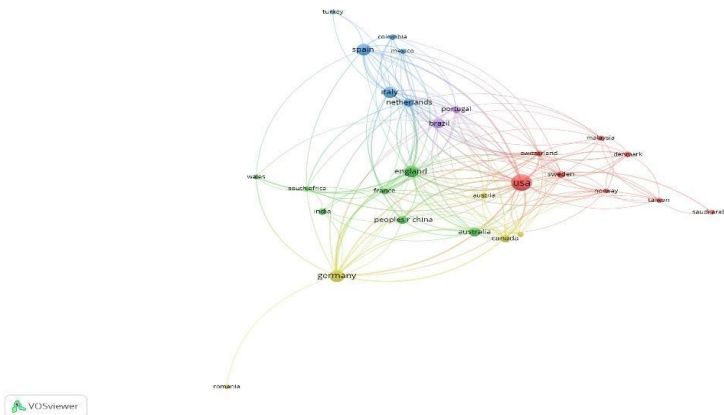

Analiz sonucunda oluşturulan görsel haritada birbirleri ile ilişkileri daha yüksek olan 26 kurum/üniversite ele alınmıştır. Buna göre minimum yayın sayısı 3 olan 26 kurum/üniversitenin 8 farklı kümede olduğu görülmektedir. Kırmızı kümede 6, yeşil kümede 5, mavi kümede 4, sarı kümede 3, mor kümede 2, açık mavi kümede 2, turuncu kümede 2 ve kahverengi kümede 2 kurum/üniversite bulunmaktadır. Kırmızı kümede Cambridge University, yeşil kümede Kassel University, mavi kümede Waterloo University, sarı kümede Lisbon Inst. University, mor kümede Arizona State University, açık mavi kümede Helmholtz Centre for Environmental Research, turuncu kümede Vrije University Amsterdam ve kahverengi kümede Wageningen University öne çıkan kurum/üniversiteler olmaktadır.

Ülke Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş Birliği) Analiz

Ülke düzeyinde sürdürülebilirlik stratejileri alan yazınına katkıda bulunan ülkeler arasındaki iş birliğini ortaya çıkarmak için yapılan analizde eşik değer 10 olarak belirlenmiş ve eşik değeri 92 ülkeden 28'i geçmiştir.

Şekil 10: Ülkeler Düzeyinde Ortak Yazarlık (İş birliği) Analizi

Analiz sonucunda toplam 5 küme, 168 bağlantı ve 341 toplam bağlantı gücü bulunmuştur. Kırmızı kümede 8, yeşil kümede 7, mavi kümede 6, sarı kümede 5 ve mor kümede 2 ülke bulunmaktadır.

Kırmızı kümede ABD (Toplam bağlantı gücü=82, Bağlantı=23), yeşil kümede İngiltere (Toplam bağlantı gücü=70, Bağlantı=23), mavi kümede İspanya (Toplam bağlantı gücü=39, Bağlantı=15), sarı kümede Almanya (Toplam bağlantı gücü=57, Bağlantı=19) ve mor kümede Portekiz (Toplam bağlantı gücü=30, Bağlantı=17) öne çıkan ülkeler olmaktadır.

3. Sonuç ve Öneriler

Sürdürülebilirlik stratejileri, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ve bunlara yönelik kararlar verilirken katılımın sağlanarak politikaların oluşturulmasını, bu politikaları uygulamasını ve sistemin tüm süreçlerine sürdürülebilirliğin entegre edilmesini ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik stratejileri, sürdürülebilirliğin stratejik bağlamda ele alınmasını ve iş süreçlerine entegre edilerek sürdürülebilirlik çalışmalarından beklenen faydanın sağlanabilmesini içermektedir. Bonn ve Fisher (2011: 13) çalışmalarında bu durumu “sürdürülebilirlik, işletmelerin stratejilerinde eksik olan içeriktir” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu çalışmayla sürdürülebilirlik stratejilerinin alan yazında nasıl bir gelişim gösterdiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Amaç doğrultusunda WoS veri tabanında indekslenen sürdürülebilirlik stratejileri konulu 736 makaleye bibliyometrik analiz yapılmıştır. Elde edilen veriler, VosViewer programı ile görsel haritalama tekniği kullanılarak analiz edilmiş ve sürdürülebilirlik stratejileri alan yazınına yönelik performans, kavramsal yapı, entelektüel yapı ve sosyal yapı ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerin performans durumları incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda sürdürülebilirlik stratejilerini konu alan yayınların ve atıf sayılarının önemli oranda arttığı belirlenmiştir. Bunun temel nedeni, sürdürülebilirliğin öneminin artması olarak ele alınabilir. Performans analizlerinde ortaya çıkan diğer bulgular ise şu şekildedir: en üretken ülkeler ABD’dir. ABD’yi Almanya, İngiltere, İspanya ve İtalya takip etmektedir. Ülkeler açısından bakıldığında gelişmiş ülkelerin ön plana çıktığı görülmektedir. En üretken kurum University Malaya (Malezya), Copenhagen Business School (Danimarka), Delft University Technology (Hollanda), Lorientale University Naples (İtalya)’dır. Makale sayısı bakımından en üretken yazar Alessandra De Chiara olurken en çok atıf alarak alana katkı sağlayan yazar ise Rupert J. Baumgartner olmaktadır. Bu yazarların çalışmaları, sürdürülebilirlik stratejileri konusunda çalışma yapacak olan araştırmacılar için önem taşımaktadır. Alana en çok katkı sağlayan dergi ise “Sustainability”dir. Bunun nedeni derginin gerek içerik gerekse konu bakımından sürdürülebilirliği önceliklendirmesidir.

Çalışmada sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerin performans durumlarından sonra kavramsal yapısı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda sürdürülebilirlik stratejileri konusunda en çok kullanılan anahtar kelimeler sırasıyla sustainability (sürdürülebilirlik), sustainable development (sürdürülebilir kalkınma), sustainability strategies (sürdürülebilirlik stratejileri), corporate social responsibility (kurumsal sosyal sorumluluk) ve corporate sustainability (kurumsal sürdürülebilirlik) olduğu belirlenmiştir. Anahtar kelimelerin yıllar içindeki değişimi incelendiğinde ise kavramın geleceği hakkında araştırmacılara yol göstermesi açısından önem taşımaktadır. Buna göre “innovation” (yenilik), “governance” (yönetim), “sustainable”(sürdürülebilir), “strategy” (strateji), “corporate social responsibility”(kurumsal sosyal sorumluluk) ve “corporate strategy” (kurumsal strateji) anahtar kelimelerinin yerini “sustainability” (sürdürülebilirlik), “environmental sustainability” (çevresel sürdürülebilirlik), “sustainable development goals” (sürdürülebilir kalkınma amaçları), “covid 19” (kovid 19), “sustainable innovation” (sürdürülebilir yenilik) gibi anahtar kelimelere bıraktığı belirlenmiştir. Bu durum alana yönelik yapılan çalışmaların günün koşullarına ve önem verilen alanlara göre değiştiğini ve uyum sağladığını göstermektedir.

Çalışmada daha sonra sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerin entelektüel yapıları incelenmiştir. Yapılan ortak atıf analizinde yazarlar, kaynaklar ve dergiler arasındaki ilişkilerin

yoğunluğu ve gücü belirlenmeye çalışılmıştır. Yazar ortak analiz sonucunda 4 küme karşımıza çıkmaktadır. Kırmızı kümede öne çıkan yazar “Michael E. Porter”, yeşil kümede öne çıkan yazar “Craig R. Carter”, mavi kümede öne çıkan yazar “Stuart L. Hart” ve sarı kümede öne çıkan yazar “Marc J. Epstein” olmaktadır. Bu yazarların çalışma alanlarına bakıldığında strateji, sürdürülebilir değer zinciri analizi, çevresel sürdürülebilirlik, kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları olmaktadır. Entelektüel yapı analizinde diğer bir bulgu ise dergi ortak atıf analizidir. Analiz sonucunda toplam 4 kümenin olduğu belirlenmiştir. Kırmızı kümede öne çıkan dergi “Journal of Cleaner Production”, yeşil kümede öne çıkan dergi “Journal of Ethics”, mavi kümede öne çıkan dergi “International Journal of Production Economics” ve sarı kümede öne çıkan dergi “Journal of Business Research” olmaktadır. Bu alanlarda gelecekte yapılacak olan çalışmalarda ilgili yazarların eserlerinin ve belirlenmiş olan dergilerdeki makalelerin takip edilmesi önem taşımaktadır.

Çalışmada son olarak sürdürülebilirlik stratejileri konulu makalelerin sosyal yapıları incelenmiştir. Sosyal yapının belirlenmesinde işbirliğinin tespit edilebilmesi için ortak yazarlık analizleri yapılmıştır. Yazarların iş birliği ağının belirlenmesi için yapılan analiz sonucunda 6 farklı grup ön plana çıkmıştır. Kümeler arasında kırmızı küme 5 yazarla en geniş yazar grubunu oluşturmaktadır. Genel iş birliği ağı değerlendirildiğinde ise yazarlar arasında çok güçlü bir ilişki ağının olmadığı tespit edilmiştir. Kurum/üniversite iş birliği ağının belirlenmesi için yapılan analiz sonucunda 8 farklı küme oluşmuştur. Kırmızı kümede Cambridge University, yeşil kümede Kassel University, mavi kümede Waterloo University, sarı kümede Lisbon Inst. University, mor kümede Arizona State University, açık mavi kümede Helmholtz Centre for Environmental Research, turuncu kümede VRIJE University Amsterdam ve kahverengi kümede Wageningen University öne çıkan kurum/üniversitelerdir. Ülke düzeyinde iş birliği ağının belirlenmesi için yapılan analiz sonucunda ise, 5 küme oluşmuştur. ABD, İngiltere ve Almanya'nın ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu çalışmanın gelecekte sürdürülebilirlik stratejileri ile ilgili çalışmak isteyen araştırmacılara konunun genel yapısı hakkında bilgi vermesi beklenmektedir. Sürdürülebilirlik stratejileri konulu çalışmaların sayısının gelecek yıllarda da çeşitlenerek artacağı düşünülmektedir. Özellikle ekonomik, sosyal ve çevresel sorunların giderek büyümesi, kaotik ortamların sıklıkla oluşmaya başlaması ve belirsizliğin risk düzeyini daha da arttırması gibi nedenler sürdürülebilirlik stratejileri konusunun güncelliğini koruması ve kavramın disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması sonucunu doğuracaktır.

Son olarak çalışmanın sınırlılıkları ele alınacak olursa veri setini elde etmek için yalnızca WoS veri tabanı kullanılmıştır. Bu bağlamda ileride diğer veri tabanları da dâhil edilerek yayınlar analiz edilebilir. Diğer bir sınırlılık ise analizlerde yalnızca veri tabanında yer alan makalelerin incelenmesidir. Gelecekteki araştırmalar bağlamında kitap vb. gibi diğer akademik yayınlar da ele alınarak arama kapsamı genişletilebilir.

Kaynakça

- Aksoylu, S. & Taşdemir, B. (2020). Kurumsal sürdürülebilirlik performans değerlendirmesi: Bist sürdürülebilirlik endeksinde bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 95-106.
- Albort-Morant, G., Henseler, J., Leal-Millán, A., & Cepeda-Carrión, G. (2017). Mapping the field: A bibliometric analysis of green innovation. *Sustainability*, 9(6), 1011-1025
- Alsharif, A. H., Salleh, N., & Baharun, R. (2020). Bibliometric analysis. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 98(15), 2948-2962.

- Barnett, M. Husted, B., & Henriques, I. (2021). "Sustainability strategies", *Strategic management: State of the field and its future*, (Ed: M. Hitt ve M. Lyles), Oxford University Press, Oxford, 647-662.
- Baumgartner, R. J., & Ebner, D. (2010). Corporate sustainability strategies: sustainability profiles and maturity levels. *Sustainable Development*, 18(2), 76-89.
- Baysal, C. ve Mısırdalı Yangil, F. (2023). Sürdürülebilir liderliğin dünü, bugünü ve geleceği: web of science da taranan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (78), 111-134.
- Bonn, I., & Fisher, J. (2011). Sustainability: the missing ingredient in strategy. *Journal of Business Strategy*, 32(1), 5-14.
- Demir, H. ve Erigüç, G. (2018). Bibliyometrik bir analiz ile yönetim düşünce sisteminin incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 91-114.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Dündar K., A. (2017). Akdeniz’de sürdürülebilir kalkınma ve stratejisi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(11), 189 -199.
- Engert, S., & Baumgartner, R. J. (2015). Corporate sustainability strategy—bridging the gap between formulation and implementation. *Journal of Cleaner Production*, 113, 822-834.
- Epstein, M., & Roy, M.J. (2001). Sustainability in action: Identifying and measuring the performance drivers. *Long Range Planning*, 34(5), 585-604.
- Garfield, E. (1955). Citation indexes for science: A new dimension in documentation through association of ideas. *Science*, 122 (3159), 108-111.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Hermundsdottir, F., & Aspelund, A. (2022). Competitive sustainable manufacturing-Sustainability strategies, environmental and social innovations, and their effects on firm performance. *Journal of Cleaner Production*, 370, 1-11.
- Karabıçak, M. & Özdemir, M. B. (2015). Sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 44-49.
- Kitsios, F., Kamariotou, M., & Talias, M. A. (2020). Corporate sustainability strategies and decision support methods: A bibliometric analysis. *Sustainability*, 12(2), 521, 1-21.
- Kuzior, A., & Sira, M. (2022). A bibliometric analysis of blockchain technology research using VOSviewer. *Sustainability*, 14(13), 8206-8220.
- Küçüksayraç, E. (2015). Design for sustainability in companies: strategies, drivers and needs of Turkey's best performing businesses. *Journal of Cleaner Production*, 106, 455-465
- Meadowcroft, J. (2007). National sustainable development strategies: features, challenges and reflexivity. *Environmental Policy And Governance*. 17(3), 152-163.
- Merigó, J. M., & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73, 37-48.

- Nwoba, A. C., Boso, N., & Robson, M. J. (2021). Corporate sustainability strategies in institutional adversity: Antecedent, outcome, and contingency effects. *Business Strategy and The Environment*, 30(2), 787-807.
- Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876.
- Öztürk, N. & Kurutkan, M. N. (2020). Kalite yönetiminin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 1(1), 1-13.
- Purnomo, A., Asitah, N., Fitri, R., Anisah, H. U., & Wiradimadja, R. D. D. (2023). Three decades of the sustainability strategy publication: A bibliometric perspective. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1063, No. 1, p. 012023). IOP Publishing.
- Rowe, J., & Fudge, C. (2003). Linking national sustainable development strategy and local implementation: A case study in Sweden. *Local Environment*, 8(2), 125-140.
- Russel, D. (2007). The United Kingdom's sustainable development strategies: leading the way or flattering to deceive?. *European Environment*, 17(3), 189-200.
- Salzmann, O., Ionescu-Somers, A., & Steger, U. (2005). The business case for corporate sustainability: literature review and research options. *European Management Journal*, 23(1), 27-36.
- Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E. G. (2012). Business cases for sustainability: the role of business model innovation for corporate sustainability. *International Journal Of Innovation And Sustainable Development*, 6(2), 95-119.
- Steurer, R. (2005). Sustainable development strategies as policy integration processes: Coping with integrative governance challenges in Europe. In *Workshop Innovation in Environmental Policy*, 93-113.
- Steurer, R. (2007). From government strategies to strategic public management: an exploratory outlook on the pursuit of cross-sectoral policy integration. *European Environment*, 17(3), 201-214.
- Tenney, M. (2024). What is the sustainable business strategy?. <https://businessleadershiptoday.com/what-is-a-sustainable-business-strategy/> (17.05.2004).
- Tils, R. (2007). The German sustainable development strategy: facing policy, management and political strategy assessments. *Environmental Policy and Governance*. 17(3), 164-176.
- Yurdakul, M. (2024). Şirketlerde sürdürülebilirliği stratejik olarak gündeme getiren dinamikler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22(52), 282-307.
- Yükselen, H. (2018). Strateji kavramını çalışmak. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14(27), 1-38.